

הרב שמואל מוהליבר זצ"ל

מגדולי הרבנים ברוסיה, מראשי תנועת 'חובבי ציון' ומאבות הציונות הדתית. תקפ"ד- תרנ"ח

(א) לימודיו ורבנותו

הרב שמואל מוהליבר נולד לפני 185 שנה בוויילנה. היה מתמיד ועילוי גדול בתורה ולמד בישיבת וולוז'ין המפורסמת, בה הוסמך לרב בגיל 19.. בתחילת דרכו עסק במסחר, אך לאחר מספר שנים קיבל עליו את משרת הרבנות. בתחילה בעירו, ולאחר מכן בעיר שאק (6 שנים), בעיר סובלק ובעיר הגדולה ראדום. ולבסוף רבה של ביאלסטוק, אחת הקהילות הגדולות ביותר של פולין בה שימש כרב עד סוף ימיו.

(ב) הגותו ומחשבתו

הרב מוהליבר הגיע למסקנה שהתחלת גאולת ישראל תהיה בדרך טבעית, ובשלבים, ולא בבת אחת. ולכן על עם ישראל לעלות לארץ ישראל וליישב אותה, ולא לחכות לנס. לאחר פטירתו של הרב צבי הירש קלישר, הרב מוהליבר נהפך ליורשו ולמפיץ הרעיון ליישוב הארץ בכל מקום. הוא קרא לשיתוף פעולה בין המשכילים החילוניים לדתיים. ופעל הרבה מאוד לקירוב לבבות. כיוון שרעיון יישוב הארץ היה בראש מעייניו הוא חשב שכל חלקי העם צריכים להשתתף בו. פעם נשא דרשה בפרשת חיי שרה, ושאל את הנאספים: "מדוע הרחיבה התורה במאוד בפרשת קניית מערת המכפלה, וכל סיפורו של אברהם עם בני חת? וכי לא היה מספיק לומר לנו שאברהם קנה את מערת המכפלה? אלא, שרצתה התורה ללמדנו שמעשה אבות סימן לבנים, ואת ארץ ישראל קונים בכסף רב ובהרבה טרדות, ויש לפעול ולעשות מעשים כדי לממש את יישוב הארץ".

(ג) פועלו למען יישוב ארץ ישראל

לאחר הפרעות ביהודי רוסיה בשנת תרמ"א הרב מוהליבר הגביר את פעולתו לעמן יישוב א"י ויצא לקהילות בחו"ל לקרוא לאנשיהם לעלות לא"י במקום להגר לאמריקה מפחד הגויים. הוא הקים אגודות לעליה לארץ.

ועזר מאוד ליישוב בא"י- הוא דאג לכך שהחלוצים בפתח תקווה וביסוד המעלה יוכלו לשמור את כל המצוות, והתיר להם למכור את הקרקע לנוכרי בשנת השמיטה וכך יוכלו להמשיך ולעבוד בה. הרב מוהליבר ערך מסעות בעולם בכדי להשפיע על העשירים לעזור ליישוב בא"י ולייסד עוד מושבות. הוא נסע לגרמניה אך לא זכה שם לעזרה ולאוזן קשבת. גם בצרפת, היהודים לא התייחסו ברצינות לרעיון יישוב הארץ עד שהוא פנה לרב הראשי לצרפת שיעזור לו לקבוע פגישה עם הברון רוטשילד.

(ד) פגישתו עם רוטשילד

הרב נפגש עם הברון לפגישה ארוכה בה הצליח להלהיב ולשכנע את הברון בחשיבות היישוב בארץ ישראל, ופירט את כל הצרכים למפעל יישוב הארץ ומאותה פגישה התחיל הברון לעזור ולבנות מושבות בארץ ישראל. בעצם- כל העזרה של הברון רוטשילד למושבות בארץ, התחילה בזכות הרב מוהליבר. אחת המושבות שהברון הקים בהשתדלותו של הרב מוהליבר היא המושבה עקרון- ששמה שונה אח"כ למזכרת בתיה (ע"ש אימו של הברון), ולשם הועלו עצמותיו של הרב מוהליבר בשנת תשנ"א (1991) ושם הוא קבור עד היום.

(ה) ועדת חובבי ציון והביקור בארץ ישראל

בשנת תרמ"ד (1884) היה הרב מוהליבר ממארגני ועידת חובבי ציון בקטוביץ' ונבחר לנשיא כבוד של הוועדה. אחרי הוועדה ביקר בא"י עודד ועזר לחקלאים, והשתתף בהקמת המושבה רחובות.

(ו) מרכז רוחני- המזרחי

בשנת תרנ"ג (1893) הקים הרב מוהליבר מרכז רוחני לפרסם את רעיון יישוב הארץ ברוח התורה. המרכז הזה היה הגרעין של תנועה שקמה אחרי כן ונקראה "המזרחי" (מרכז רוחני).

(ז) הרב מוהליבר והרצל

הרב מוהליבר ראה בהרצל ממשיך את הרעיונות שהאמין בהם (שצריך לפעול לעליית היהודים לארץ) והרצל ששמע עליו העריך והוקיר אותו מאוד הוא ראה בו את המנהיג של תנועת חובבי ציון ברוסיה. שהחלו בהכנות לקונגרס הציוני הראשון. הרצל ביקש מהרב שיבוא וידבר בקונגרס, אבל הרב היה זקן וחלש ושלח מכתב חיזוק לבא"י הקונגרס. הוא נבחר לחבר הוועד הפועל.

ח) פטירתו

הרב מוהליבר נפטר בשנת תרנ"ח (1898) בביאלסטוק. והוקם מבנה על קיברו, שנהרס בשואת יהודי אירופה. עצמותיו הועלו לארץ בשנת תשנ"א (1991), לשוב 'מזכרת בתיה',
על שם הרב מוהליבר נקרא קיבוץ "גן שמואל" שקיים עד היום .

ציין נכון או לא נכון:

- 1) הרב מוהליבר היה עילוי וגאון בתורה _____
- 2) הרב מוהליבר היה נגד השתתפות חילונים בבנין הארץ _____
- 3) הרב מוהליבר חשב שהגאולה תבוא בדרך נס _____
- 4) הרב מוהליבר הגביר את מאמציו לשוב הארץ אחרי פרעות שנקראו "סופות בנגב" _____
- 5) הרב קרא ליהודי רוסיה לא להגר (לעבור ולגור) באמריקה _____
- 6) הרב מוהליבר קיבל עזרה רבה בגרמניה _____
- 7) רוטשילד לא השתכנע לעזור לשוב הארץ _____
- 8) הרב מוהליבר לא זכה לבקר בארץ _____
- 9) ה"מיזרחי" הכוונה למרכז רוחני _____
- 10) הרצל לא כיבד את הרב מוהליבר _____